

Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коюлган диссертациясында расмий оппонент, педагогика илимдеринин доктору, профессор Б.Д. Сыдыховдун

ПИКИРИ

1. Изилдөөнүн адистикке дал келиши.

К.А. Зулпуева тарабынан сунушталган «Башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы» деген темадагы кандидаттык диссертациясы окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистигинин талаптарына жооп берет. Аткарылган изилдөө информатиканы окутуунун теориясы менен методикасына тиешелүү. Бул изилдөөдө башталгыч мектепте окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруу маселеси каралган. Компьютердик сабаттуулук 5-9-класстарда Информатика предметин окутууда кадыптанат, Бирок изилдөөчү бул сабаттуулуктун элементтерин башталгыч класстарда калыптандырылууну сунуштаган, аны теориялык жактан дагы эксперименталдык иликтөө аркылуу дагы негиздеген. Ушуга байланыштуу бул диссертациялык иш Д 13.18.577 диссертациялык кеңештин профилине туура келет жана 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистигинин паспорту менен дал келет.

2. Изилдөө темасынын актуалдуулугу жана жалпы илимий, мамлекеттик программалар менен байланышы. Бүгүнкү күндө компьютердик технологияны колдонуу сфералары кеңейүүдө. Ага карата тиешелүү адистерди даярдоо зарыл. XXI-кылымда адамдардын маалыматтык технологияларды колдонуу маданияттуулугун калыптандыруу маселеси актуалдуу болууда, бул багытта билим берүү системасына жаңы милдеттер коюлушу зарыл. Анын ичинде өзгөчө актуалдуу маселеден болуп, окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруу эсептелет.

Жарандардын санариптик компетенттүү болушуна коюлган талап, азыркы учурда, Кыргыз Республикасынын билим берүү системасына мамлекеттин койгон талаптарынын ичинен эң орчундуусу десек жаңылбайбыз. Изилдөөчү туура белгилеп жатат, мамлекет окуучунун маалыматтык сабаттуулугун камсыз кылуу зарыл деп эсептейт, “Таза коом” Кыргызстанда санариптүү гражданин болушуна көмөк көрсөтүү керек жана бул багытта билим берүүнүн жаңы системасын түзүү керек деп талап кылууда. Ал эми 2019-жыл “Региондорду өнүктүрүү жана өлкөнү санариптештирүү жылы» деп жарыяланып, мында дагы өлкөнү санариптештирүү бүгүнкү күндүн талабы, санариптик технологиялар жашоонун бардык тармактарына кирет деп айтылды.

Мамлекеттин талабын аткаруу үчүн Кыргыз Өкмөтү тарабынан мектептерди компьютер менен камсыз кылуу, аларды интернетке кошуу, санариптик китепкана түзүү маселесин кароодо. Мектептерди компьютер менен камсыздоо мектептеги окуу предметтерин компьютер менен окутуу зарылдыгын пайда кылат. Мында окуучулардын компьютердик сабаттуулугун камсыз кылуу, б.а. компьютер менен баарлаша билүү, аны өз максатына ылайык колдоно билүү маселеси келип чыгат.

Бирок, мектепте компьютердик технологияны колдонуу жогорку деңгээлде эмес экендигин белгилей кетүү зарыл. Окутуу процессинде компьютерди колдонуунун эффективдүүлүгүнө тигизүүчү негизги фактор катары, окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарынын төмөндүгүн белгилей кетүүгө болот. Бул жагдай, жана изденүүчү өз диссертациясында белгилеген факторлор, башталгыч мектептен баштап эле окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруу зарыл экендигин көрсөтөт.

Бирок бул проблеманын чечилишинин практикалык жолдору жетиштүү иштелип чыккан эмес, ал эми педагогикалык илимде бул проблема начар чагылдырылган. Мунун негизги себеби деп, окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы иштелип чыкпагандыгын белгилөөгө болот. Мына ушул жагдайлар каралып жаткан диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугун далилдеп турат.

3. Илимий натыйжалар жана алардын негизделиш жана аныктык даражасы. Изилдөөдө төмөнкүдөй илимий натыйжалар алынган:

1-натыйжа. Автор тарабынан изилдөөнүн проблемасы боюнча диссертациялык изилдөөлөр, илимий жана методикалык адабияттар,

нормативдик документтер талдоого алынып, анын негизинде компьютердик сабаттуулуктун ролу жана мааниси аныкталган, башталгыч класстын окуучуларына компьютердик сабаттуулукту калыптандыруунун зарылдыгы жана илимий өбөлгөлөрү аныкталган, алар системалаштырылган жана илимий түрдө негизделген.

2-натыйжа. Башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун структурасын жана мазмунун аныктоонун принциптери илимий негизделди. Анын негизинде компьютердик сабаттуулуктун структурасы жана мазмуну иштелип чыкты.

Биринчи жана экинчи натыйжалардын негизделгендиги жана аныктыгы изденүүчүнүн жалпы илимий методологиялык мамиле кылгандыгы менен, теориялык жана илимий методдорду максаттуу колдонгону менен тастыкталат. Изилдөөдө автор компьютердик сабаттуулуктун маңызын, ролун аныктоодо илимий методдорго, коомду маалыматташтыруу, билим берүүнү маалыматташтыруу боюнча илимий, теориялык жоболорго таянган, компьютердик сабаттуулуктун мазмунун аныктоодо теориялык жалпы илимий принциптерге таянуу менен, коюлган проблемага тиешелүү болгон принциптерди аныктап алган. Аны жетекчиликке алуу менен бул сабаттуулуктун мазмунун жана структурасын иштеп чыккан.

3-натыйжа. Башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы иштелип чыккан жана аны ишке ашыруунун жолдору аныкталган.

Үчүнчү натыйжа «педагогикалык процесстин логикасы», «технология» түшүнүктөрүнүн маани маңыздарын эсепке алуу менен, булар тууралуу илимий жоболорго таянуу менен жана аларды жетекчиликке алуу аркылуу негизделген. Бул технологиянын аныктыгы педагогикалык процесстин логикасына шайкеш келүүсү менен мүнөздөлөт. Бул технологияны ишке ашыруу үчүн диссертант окутуунун интерактивдүү ыкмаларын сунуштаган.

4-натыйжа. Башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун деңгээлдери жана көрсөткүчтөрү иштелип чыккан.

Төртүнчү натыйжанын негизделиши Кыргыз Республикасында кабыл алынган мамлекеттик стандарттын нагизги жоболоруна шайкеш келүүсү менен мүнөздөлөт. Стандартта келтирилген репродуктивдүү, продуктивдүү жана креативдүү деңгээл жана алардын көрсөткүчтөрү окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарын объективдүү аныктоого мүмкүнчүлүк берген. Ал эми үч этапты камтыган эксперименталдык иликтөөлөрдүн

талапка ылайык жүрүшү, андагы алынган жыйынтыктардын талапка ылайык келиши окуучулардын окуу жетишкендиктери объективдүү бааланды деп айтууга болот. Мындан тышкары, изилдөөнүн аныктыгы эксперименттин жыйынтыктарын анализдөөдө аналитикалык жана статистикалык методдордун колдонулушу менен мүнөздөлөт.

4. Алынган илимий жыйынтыктардын жаңылык даражасы.

Биринчи жана экинчи илимий натыйжа жаңы болуп эсептелет, анын жаңылыгы шек туудурбайт. Диссертанттын адабий жана илимий булактарды, нормативдик документтерди талдоосу, компьютердик сабаттуулуктун башталгыч мектептеги ролун ачыктап берүүгө мүмкүндүк берген. Ал эми компьютердик сабаттуулукту башталгыч мектепте калыптандыруунун зарылдыгы жана илимий өбөлгөлөрү азыркы коомдун өнүгүүсүнүн тенденциясынан келип чыкканын далилдейт. Башталгыч класста калыптануучу компьютердик сабаттуулуктун мазмунун тандап алуунун принциптери – бул, изилдөөдөгү жаңы билим болуп эсептелет.

Үчүнчү илимий натыйжанын жаңылык даражасы тууралуу сөз кылууда келечекте информатика предметин башталгыч класстан баштап окутуунун зарылдыгын пайда кылып жатканын, анын мазмунун окутуунун баскычтарына бөлүштүрүп чыгуу зарыл экенин белгилөө жетиштүү десек болот. Диссертант сунуш кылган технология жаңы билим болуп эсептелет. Аны ишке ашыруу жаңы ыкмаларды, жаңыикалык каражаттарды колдонуунун талап кылат.

Төртүнчү илимий натыйжа дагы жаңылык катары мүнөздөлөт. Анткени, изилдөөдө 2-3 жана 4-класстардын окуучуларына арналган «Компьютердик сабаттуулук» курсу иштелип чыккан. Башталгыч мектепте компьютердик сабаттуулукту камсыз кылууга бул курстун толук мүмкүнчүлүгү бар. Бул мүмкүнчүлүк эксперименталдык изилдөөнүн жыйынтыгы менен далилденген.

5. Алынган натыйжалардын теориялык жана практикалык баалуулугу.

Изилдөөнүн теориялык баалуулугу төмөнкүлөр менен мүнөздөлөт: алынган теориялык жоболор, натыйжалар. орто мектепте Информатика предмети аркылуу калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун мазмунун толуктай алат. Иштелип чыккан методикалык сунуштар жогорку

окуу жайларында тиешелүү курстарды иштеп чыгууга жана колдонууга, мугалимдердин кесиптик чеберчилигин жогорулатуу курстарынын мазмунун кеңейтүүгө жардам берет.

Изилдөөнүн практикалык мааниси катары белгилей кетүүчү нерсе, сунушталган курстагы практикалык иштелмелер, компьютердик программалар («Компьютердин структурасы», «Безымянный–Paint», «Baby Туре», «Мозг для грузовика») мектептин информатика мугалимдери үчүн методикалык көрсөтмө болуп бере алат.

6.Изилдөөнүн жыйынтыгынын апробацияланышы.

Диссертациялык изилдөөнүн жыйынтыктары Кыргызстандын жогорку окуу жайларында, алыскы жана жакынкы чет өлкөлөрдө уюштурулган илимий практикалык конференцияларда апробацияланган.

Изилдөөдө алынган жыйынтыктар Баткен мамлекеттик университетинин Кызыл-Кыя гуманитардык педагогикалык институтунун “Математика жана информатика” кафедрасынын жыйындарында мезгил-мезгили менен талкууланып турган. Изилдөөнүн жыйынтыгы анын макалаларында чагылдырылган. Изилдөөнүн мазмунуна байланыштуу изденүүчү 9 илимий макаласын жарыялаган, анын ичинен эки макала Россиядан РИНЦтин тизмесине кирген журналдардан жарык көргөн.

7.Авторефераттын диссертациянын мазмуну менен дал келиши.

Изденүүчү Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын диссертациясынын авторефераты диссертациянын мазмунуна толук дал келет. Авторефератта диссертациянын кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмелери бирдей жазылган.

Жогорудагылар аркылуу изденүүчү тарабынан алынган илимий-педагогикалык жоболор, корутундулар туура жана теориялык жактан ынанымдуу, практикалык жактан эффективдүү экендиги тастыкталат. Диссертация башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын өнүктүрүүгө олуттуу салым кошо алат.

Аталган ийгиликтер менен кошо айрым **мүчүлүштүктөр жана кемчилдиктер** дагы байкалды, алар төмөнкүлөр:

1. Изилдөөдө ар бир класста компьютердик сабаттуулукту калыптандыруудагы окуучулардын прогресси контролго алынып турган. Бул изденүүчү тарабынан сабаттуулукту калыптандыруунун технологиясынын жарактуу экендигин текшерүүгө, экинчиден, окуу материалынын татаал же жеңил экендигин текшерүүгө жардам берген. Эгерде изденүүчү, 5 класка келгендеушул экспериментке катышкан ушул окуучулардын информатика боюнча башталгыч билимдери кандай болуп жатканын дагы текшерип чыкса, изилдөөнүн натыйжалуулугу мындан дагы жогоруламак.

2. Башталгыч класста калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун мазмунунда мультимедиялык технологиянын элементтерин калыптандырууга көбүрөөк көңүл бурса болмок, анткени бул курактагы окуучулар мобилдик технологиянын жардамы менен мультимедиялык тиркемелерде иштөөгө мурдатан эле көнүгүшөт.

3. Диссертацияда жана авторефератта айрым бир грамматикалык жана орфографиялык катачылыктар орун алган.

Бирок, бул аталган мүчүлүштүктөр диссертациялык иштин илимий жана практикалык баалуулугун төмөндөтө албайт. Жалпысынан изилдөө өз алдынча аткарылган, толук бүткөрүлгөн, ийгиликтүү иш катары оң баага татыктуу.

Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын «Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы» аттуу диссертациясы Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиянын "Окмуштуулук даражасын ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү" Жобонун 10-пунктунун талаптарына толук жооп берет. Ал эми изденүүчү 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын алууга татыктуу деп эсептейм.

Расмий оponent,
педагогика илимдеринин
доктору, доцент

Диссертациялык кеңештин окумуштуу
катчысы
педагогика илимдеринин
доктору, доцент

Б.Д. Сыдыхов

Б.Д. Сыдыхов
Расмий менен
кадр байлигинин маанано
Ш. Бердиканов
Берек

Байсеркеев А.Э.